

La família Arguimbau de Ciutadella - 1915

Tragèdia i solidaritat al Mediterrani

📅 Abril de 1915

📍 Illot Espardell, Balears

🚢 Pailebot de 38 tones

👥 8 tripulants, 5 morts

La tragèdia del pailebot "Comercio" a l'abril de 1915 representa no sols una de les majors pèrdues humanes en la navegació menorquina de principis del segle XX, sinó també un commovedor exemple de solidaritat entre les illes Balears. Aquest relat reconstrueix els fets del naufragi i l'extraordinària mobilització social que va desencadenar a Eivissa i Menorca.

1 Una de les flotes mercants més importants de Menorca

Juan Arguimbau Ferrer. Foto publicada a El Iris per Bep Portella Coll en data 15-09-2024

La família **Arguimbau** de Ciutadella va ser una influent saga en el comerç i la navegació entre els segles XIX i XX. Juan Arguimbau Ferrer, membre prominent d'aquesta família, va ser armador de nombrosos vaixells com el "Pelayo", "Lorencito", "Industria", "Rápido", "María Luisa", "Estrella", "Miguel Ortega", "Apolonia", "Arnaldo Oliver" i, per descomptat, el Pailebot "Comercio". Habitualment, el seu germà Lorenzo Arguimbau s'encarregava de despatxar els viatges d'aquest últim.

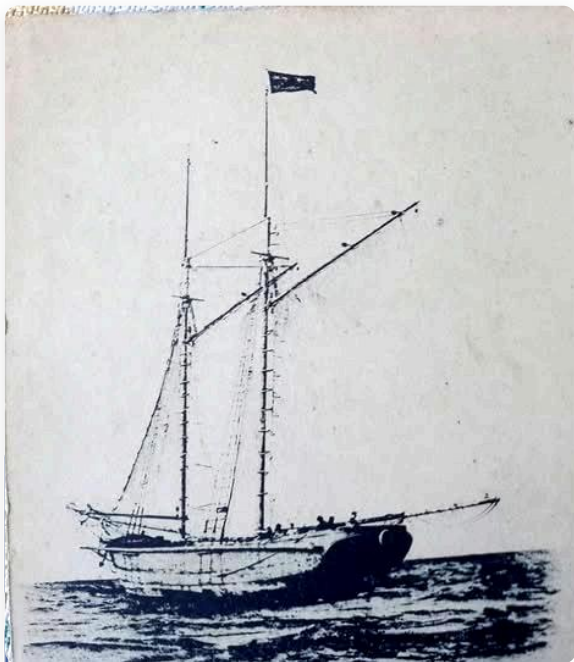
El seu altre germà Gabriel representava a la família a Marsella, on distribuïa i venia les mercaderies que arribaven en els vaixells, a més d'adquirir productes per a la seva venda a Ciutadella.

Un tercer germà, Francisco, residia a Barcelona, exercint com a consignatari de vaixells i representant comercial. Després de la seva defunció els seus fills, Hilario i Lorenzo, van heretar l'empresa, operant sota les sigles H.F.A. (Hijos de Francisco Arguimbau) al Passeig Colón de Barcelona. A més, van fundar "La Naviera Ciudadelana S.A." (NACSA), que va arribar a comptar amb una flota de set motovelers

2

La família Arguimbau va arribar a posseir i operar una de les flotes mercants més importants de Menorca a principis del segle XX, amb vaixells que navegaven regularment entre les Balears, la península i el nord d'Àfrica.

2 Navegació i Rutes del "Comercio"

A falta d'una fotografia del "Comercio", es recorre a la d'un pailebot no identificat. Publicada a Facebook, Fotos del passat de l'Illa de Menorca, per Joan Bagur Truyol.

"General Chanzy".

Abril 1915

Últim viatge i tràgic naufragi a l'illot Espardell.

El **Pailebot**¹ **"Comercio"**, una embarcació de 38 tones amb matrícula de Ciutadella, era propietat de la destacada casa armadora Arguimbau. Des de 1894, el "Comercio" va realitzar innombrables viatges pel Mediterrani fins al seu tràgic final a l'abril de 1915.

Solia dur una tripulació d'entre 4 i 6 persones i transportava tant passatgers com mercaderies, incloent blat, sal, garrofer o escorça molta. Era habitual veure a la premsa menorquina anuncis dels seus viatges directes a Barcelona o Alger, especificant que admetia passatgers i càrrega.

Des de 1894

El "Comercio" inicia els seus viatges comercials pel Mediterrani sota diversos patrons.

Setembre 1899

Primer incident greu: embestit per un vaixell francès durant un temporal amb 33 passatgers a bord.

1910

Participa en operacions de salvament del transatlàntic

Al llarg de la seva existència, va realitzar nombrosos viatges sota el comandament de diversos patrons, documentats a partir de 1894, com Juan Mercadal, Lorenzo Arguimbau, Miguel Jamet, José Farnés, Sebastián Manent, Francisco Marqués, José Lluch, Pablo Lluch, Bartolomé Sorá, Simón Benejam, B. Mercadal, J. Mercadal, Antonio Canet i J. Mestres.

Les seves rutes eren extensives, abastant ciutats peninsulars com Barcelona, Cartagena, Alacant i Sant Feliu de Guíxols. També cobria les Balears, arribant a Sóller, Alcúdia, Palma, Portocolom, Pollença, Felanitx, Santanyí, Eivissa, Maó i Fornells. Les seves travessies s'estenien al nord d'Àfrica, específicament Alger, i a Europa, amb destinacions com Sète (França), Alghero (Sardenya) i Carloforte (Sardenya).

Port de Ciutadella el 1915. Foto publicada a Facebook, Fotos Antiques de Menorca, Joan Estelrich Maimó

3 L'últim viatge i naufragi

El 14 d'abril de 1915, a les quatre de la tarda, el "Comercio" va salpar de Ciutadella rumb a Eivissa.

El dia 17, el Pailebot va navegar a cegues durant moltes hores, fins que una onada immensa el va alçar i el va llançar amb força contra les penyes, destrossant-lo. Miguel Arana Melis, José Valls Clara, Bernardino Capó i Francisco Pons Olives van ser llançats de la coberta, aconseguint aferrar-se a les roques.

Ja a terra i amb les ones amenaçant constantment, els quatre van aconseguir escalar l'escarpada tallada perpendicular de l'illot Espardell, arriscant-se a qualsevol pedra inestable es despregués. Després de moltes penalitats, van assolir el cim del penya-segat.

4 La solidaritat d'Eivissa

El "Diario de Ibiza" del 19 d'abril de 1915, en un article titulat "Un naufragio", escrivia: "... A les deu del matí d'ahir sense saber ningú d'on va sortir la notícia, va començar a circular l'alarmant rumor que havia ocorregut un naufragi en un illot de la nostra badia..."

A partir d'aquest moment, la societat eivissenca va reaccionar amb rapidesa, bolcant-se immediatament en la col·laboració per assistir als nàufrags i a les famílies dels difunts.

"Mai hauríem pensat, que pogués haver-hi home tan tacany com tu, maleït coix.

Pots ser molt ric en milions però de sentiments ets molt pobre. Ja poden recordar-se de tu les pobres famílies dels nàufrags del pailebot Comercio..."

- Crítica publicada a "El Pueblo" (15 de maig de 1915) dirigida al Comte de Romanones per la seva falta de contribució.

5 Conclusió

El tràgic naufragi del pailebot "Comercio" a l'abril de 1915, encara que un esdeveniment desafortunat que es va endur la vida de cinc persones, es converteix en un exemple commovedor de la solidaritat humana i social, així com de la gran capacitat d'organització comunitària davant la tragèdia.

La història del "Comercio" il·lustra els riscos inherents a la navegació de principis del segle XX, amb una embarcació que, tot i pertànyer a la influent casa armadora Arguimbau i haver realitzat innumbrables viatges pel Mediterrani, va sucumbir a les inclemències del temps per la falta de pronòstics meteorològics fiables. Els incidents previs del vaixell, que incloïen col·lisions i avaries per temporals, evidencien la precarietat de la seguretat marítima a l'època.

Tanmateix, més enllà de la pèrdua, la resposta al naufragi destaca la generositat i el compromís de la societat. La mobilització instantània a Eivissa per assistir als supervivents i a les famílies dels difunts, amb col·lectes, donatius de parròquies, funcions benèfiques i l'activa participació de la societat civil, mostra el fort sentit de comunitat que existia entre les illes Balears, transcendint les fronteres insulars.

6 Diccionari

Pailebot: Embarcació de vela de dos pals, amb veles al terç, molt utilitzada al Mediterrani per al comerç costaner.

Motoveler: Embarcació que combina propulsió a vela i motor.

José Valls Clara: Mariner de 43 anys resident a Ciutadella i natural d'Alcúdia.

Eficio Samna Pili: Tripulant italià, un dels morts al naufragi.

[← Tornar a la galeria de fotos](#)